

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru s
pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za četrť leta „ 1.—

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice hčtv. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sodne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopis se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede opoldne.

Štev. 5.

V Mariboru, dne 31. januarja 1901.

Tečaj XXXV.

Zadnja imenovanja.

Med volitvami za novi državni zbor so se izvršila na Spod. Štajerskem nekatera imenovanja, ki jasno kažejo namen sedanje vladé, ponemčiliti naš slovenski Spodnji Štajer. Pred vsem nam je omeniti notarska imenovanja. Za notarsko mesto v Slov. Bistrici je bil predložen pravosodnemu ministru terno, v katerem je bil Slovenec na prvem mestu. Toda pravosodni minister iz ničevnih vzrokov ni hotel imenovati na prvem mestu predloženega Slovenca notarjem v Slov. Bistrici, ampak segel je na drugo mesto, na katerem je stal Nemec. Tako je Slovenska Bistrica dobila nemškega notarja. Tudi nastalega praznega prostora pravosodni minister ni zasedel s slovenskim prosilcem, štajerskim rojakom, ampak je potisnil nemškega notarja iz Kranjskega na Štajersko. Naš štajerski slovenski rojak pa si naj zopet po Kranjskem išče notariatskega mesta.

Značilna so tudi imenovanja po naših poštah v Mariboru, Ptuj in Celju. V poštne službi se nahaja mnogo Slovencev. Ako bi jih ne pošiljali v nemške kraje, lahko bi na Slovenskem bile vse službe zasedene s Slovenci, kar bi bilo tudi popolnoma prav. Kajti Slovenija Slovincem, Nemci si naj iščejo po nemških krajih svojega kruha. Pa ne samo, da pošiljajo slovenske sinove pri poštah v tuj zrak, tudi pri imenovanjih jih dosledno prezirajo in oddajajo vsa samostalnejša mesta Nemcem. Ne omenjamo imenovanja izven Štajerske n. pr. v Beljaku, kjer je tudi zaslužen slovenski uradnik bil v kot potisnjen.

Ampak dokaze za naše trditve hočemo vzeti iz Spod. Štajerja. Za mesto poštne oskrbnika v Mariboru so prosili tudi Slovenci. Dobil je mesto Nemec, čeprav ima manj službenih let nego nekateri slovenski prosilci. Tudi v Ptuj je bilo razpisano mesto poštne oskrbnika. Dobil je mesto mlad nemški uradnik.

Istotako se je zgodilo pred kratkim v Celju. Poštni oskrbnik v Celju je postal mlad nemški uradnik, ki je preskočil celo šumo starejših kompetentov. Ako bi se oziralo na službena leta, morali bi dobiti omenjena mesta Slovenci. Na kaj pa so se ozirala oblastva pri omenjenih nastavljanjih? Glede Ptuja in Celja se je oziralo na želje mest samih. Mestne deputacije so želele imenovane uradnike, ki so imeli zraven še to srečo, da so bili slučajno v Ptuj oziroma v Celju rojeni. Toda gotovo je, da niso bili toliko zaradi tega imenovani, ker so rojeni Ptujčani oziroma Celjani, ampak ker so zanesljivi nemški nacionalci. Evo dokaza! Nekje na Spod. Štajerskem je izpraznjeno mesto poštne oskrbnika. Slovenski poslanec je izvedel, da je med prosilci za to mesto tudi neki krajan. Šel je posredovati, a kaj se mu je reklo? »Ozirati se moramo na službena leta?« V Ptuj in Celju se ne ozirajo na službena leta, ker bi sicer moral mesto dobiti Slovenec, drugod pa se ozirajo na službena leta, ker bi sicer tudi moral Slovenec dobiti mesto. In ta mesta so se zasedla, ker so imenovani uradniki mladi, za dvajset, trideset let. Dvajset do trideset let bodo ta važna mesta v rokah nemških uradnikov, dvajset do trideset let je

vzeta našim slovenskim uradnikom priložnost, dobiti v domovini kako boljše mesto. Vsak si lahko misli, kako blagodejno to upliva na slovenske poštne uradnike! S kakim veseljem mora slovenski uradnik služiti, če vidi taka imenovanja!

Najnovejše imenovanje, neugodno za Slovence, pa je imenovanje gimnazijskega ravnatelja v Celju. Imenovan je mož, ki uživa, kakor se razvidi iz časnikov, popolno zaupanje nemških nacionalcev. Imenovan je mož, kateremu je naša nemška vlada izročila z zaupanjem nemške šole ljubljanske v nadzorstvo, a sedaj bo ta mož imel upliv tudi na slovenske paralele. Slovenski prosilci za to mesto so se prezrli, prošnje so se jim vrnile.

Tako se godi nam Slovincem na Štajerskem! Sinovi našega slovenskega ljudstva se potiskajo v druge kraje, najboljše mesta se oddajajo nemškim sinovom. Kdo naj ima še potem veselje stopiti v kako službo? Kdo se potem še naj čudi, mi govorimo odkrito, da imamo toliko renegatov?

Sinovi slovenskega ljudstva morajo postati tudi v dejanju enakopravni s sinovi nemškega naroda! Za to je predvsem skrbeti našim državnim poslancem. Nemški poslanci vedo za izpraznjeno mesto vsakega vratarja in se potegujejo na vse kriplje, da dobi vsako še tako majhno mesto kak Nemec. In če vidijo, da še ni nemškega prosilca, pa ga iščejo okoli ter nagovarjajo, da prosi za mesto pri nas Slovencih? Pri nas nihče ne išče slovenskih prosilcev. Malokdaj se ve za izpraznjena mesta. Nihče se ne briga, kateri

Listek.

Črtice iz zgodovine našega naroda.

Pravne razmere. Med Slovani je vladala stroga enakopravnost; plemenite rodbine so sicer uživale višje spoštovanje, a niso imele nikakih predprav. V zborih so bili vsi glasovi enakoveljavni, in sodniškemu odloku se je moralo ukloniti vse. Ženske so se, kakor smo že spredaj rekli, smatrale za bitja, moškim enakoveljavna, one pa so se tudi z moškimi udeleževale vojsk.

Vendar Slovanom tudi robstvo ali suženjstvo ni bilo tuje; sprejeli so ga namreč pozneje po zunanjem zlasti germanskem vplivu. Sužnji so jim bili prvič zajetniki, drugi pa tisti, ki so bili radi kakega zločinca na to družabno stopnjo obsojeni. Toda zajetniki so ostajali v suženjstvu le določeni čas; ko je ta bil potekel, se jim je dala prostost, ravnalo se je z njimi kakor s prijatelji, da, bili so celo sprejeti v kolo ognjiščanov, če se niso raje vrnili v domovino; v zadnjem slučaju so se pač morali odkupiti. Kar se tiče ravnanja z zajetniki, ga ni bilo naroda, ki bi bil postopal toli človeško in plemenito.

Stalne uredbe in zakone so Slovani imeli že spradavna. Ohranjevali so se napisani na deskah, ljudstvo pa jih je nosilo v spominu. Da je to bilo laglje, pomnilo si jih je v obliki pesmi in prislovic.

Pravno oblast je izvrševal starejšina oziroma župan, v večjih stvareh pa zadnji le s sodnim odborom, ki ga je pleme določilo izmed tistih, ki so bili na glasu, da zakone najboljše poznajo. Pravzaprav je po natančnem preiskavanju in zaslišanju prič sodbo izrekel zbor, in župan jo le razglasil; ali ni dvoma, da je pri sklepanju sodbe njegova beseda bila tehtna. Zakon je bil zločincem, zlasti tatovom, ubijavcem in morivcem jako strog. Poleg druge pokore se je naloževala še odškodnina. Običajna je bila tudi prisega; rotili so se pri tej bogovi od Svaroga dol do dedov. Pravo je bilo sveto, ker se je smatralo za dar božji. Pozneje se je v slovansko pravo pomešalo mnogo tujega, zlasti germanskega.

Po Slovanskem je bilo občno, da so zadruga v pravnem oziru jamčile za vse, kar se je na katerem ozemlju dogajalo. Če je n. pr. kdo bil napaden in zaklinal »Pomozite mi!« so vsi zadrugarji bili dolžni, priskočiti na pomoč. Ako se ni zgodilo, se je smatralo, da so zločina krivi vsi, in so posledice tudi zadele vse. Če je zločinca bilo

treba iskati, je običajno jamčil sosed za sosedo; za kogar ni hotel jamčiti nikdo, ta je veljal za krivega.

Če ni bilo prič ali se iz drugih vzrokov ni dala resnica dognati, torej le v skrajnem slučaju, se je razsodba prepustila neposredno bogu, seglo se je k takozvani s o d b i b o ž j i. Slovan je namreč bil prepričan, da bog nedolžnika varuje, in da v to svrhu celo ustavlja prirodne moči, torej dela čuda. Vršila se je sodba božja na tri načine, ali s pomočjo ognja, ali s pomočjo vode, ali pa po dvoboju. V prvem slučaju je moral zatoženec v roki držati žareče železo, ali bos po takem hoditi, ali pa tudi golo roko vtakniti v vrelo vodo. Čez nekoliko dnij so prišli sodci rane gledat; ako so bile cele, tedaj je veljal zatoženec za nedolžnega, ako niso bile, za krivega. Kadar se je božja sodba vršila z vodo, so zatoženca z zvezanimi rokami vrgli vanjo; če ni utonil, spoznali so ga nedolžnim.

V slučaju uboja ali umora je veljala stara šega, da se zločinca izroči oni zadrugi, ki je člana izgubila. Mnogokrat pa se je zločinčeva zadruga tega branila. V takem slučaju je šla zadruga nad zadrugo z orožjem, in vnel se je srdit boj. To se je zvalo osveta, ki se je po poganskih verskih nazorih smatrala za dolžnost. Boj je le izostal tedaj, če je ubojnikov rod plačal od-

so med prosilci Slovenci. In če je tudi kateri Slovenec med prosilci, potem ga ravno državni poslanci gledajo večkrat skozi bolj črna očala, nego vsi nemški mogočnejši. In če kaka višja oseba kaj reče čez kakega slovenskega prosilca, že se sklenejo roke križem in gotovo slišiš besede: »Ta je nemogoče!«

Večkrat se nam pravi, to so le osebe, ki se imenujejo, pustimo osebe, glejmo, da se duh vladanja spremeni, potem bodo prišla tudi druga imenovanja. Prav je, le glejmo na to, da se vladni sestav spremeni. Toda za nas štajerske Slovence so tudi osebna vprašanja velikanskega pomena, kajti mi ne utegnemo čakati na spremembo duha pri naših vladah, mi moramo predvsem gledati na to, da se kje ne ponemčimo, predno se duh spremeni. Za to pa bi želeli, da se tudi izvenštajerski poslanci bolj brigajo za naše razmere, kajti kar se jim zde malenkosti, to v istini niso malenkosti. Bolj nego si izvenštajerski poslanci morejo predstavljati, tlači nas mora ponemčevanja. Mi priporočamo skrb za nas štajerske Slovence prav toplo vseslovenskim politikom.

Politični ogled.

Državni zbor je sklican na današnji dan dne 31. jan. Prve dni bo veliko posvetovanja na Dunaju. Snovali se bodo klubi in iskalo se bode novo predsedstvo. Seje do izvolitve predsednika bo vodil starosta poslancev Poljak dr. Weigel. Nemci bi radi videli, ako bi bil izvoljen štajerski deželni glavar grof Attems predsednikom. Toda njegovo ravnanje nasproti Slovencem v našem deželnem zboru mu je slabo priporočilo pri slovenskih poslancih, in gotovo je, da Attems ne bo predsednik. Mogoče, da bo zopet izvoljen stari predsednik nemški konservativec dr. Fuchs.

O odstopu češkega ministra dr. Rezeka se je veliko pisalo v zadnjem času. Ko se je sestavljal prestolni govor, zahteval je baje dr. Rezek, naj se odločno naglasa v govoru enakopravnost vseh narodov. Ker se mu nemški tovariši niso udali, govorilo se je, da bo odstopil. Toda cesar mu popolnoma zaupa, tudi češke stranke so mu še precej naklonjene, in dr. Rezek ne bo odstopil. Njegov odstop bi razveselil samo le Nemce, katerim je na poti.

Gospodska zbornica. Cesar je z lastno-ročnim pismom z dne 24. t. m. imenoval kneza Alfreda Windischgrätzta predsednikom, in tajna svétnika Karola kneza Auersperga in Ernsta grofa Hoyos-Sprinzensteina pod-

predsednikoma gospodske zbornice za dobo prihodnjega zasedanja.

O novem angleškem kralju, princu Waleskem, ki je vsled smrti kraljice Viktorije v sredo zasedel prestol pod imenom kralj Eduard VII., se poroča sledeče: princ ima zdaj 60 let, je krepek na telesu in zdrav in drži strogo na lepo vnanost. Vojaških zmognosti nima posebnih in tudi v politiki ni veščak. Zato je pa tem spretnější vladar v — modi. Svoj čas se je združil z lordom Beaconsfieldom (židom), da bi pregovoril kraljico Viktorijo k odpovedi na prestol. Mož je veliko potoval, pozna ljudi in je zelo liberalnega mišljenja. Govori vse svetovne jezike, a v svoji družini izključno nemški. O njem se govori, da je naklonjen židom in da ima nemali delež na uzrokih južno-afriške krivične vojne.

Vojska v Južni Afriki. Angleži v zadnjem času trdovratno molče o dogodkih v Južni Afriki, kar hoče reči, da se njihovim četam v Afriki tako slabo godi, da jih je sram o tem govoriti. O Burih pa se poroča, da hité od uspeha do uspeha. Položaj v Kapu je za Angleže nad vse nevaren, to pa radi tega, ker je ondi vse prebivalstvo po konci in se pridružuje Burom. Lord Kitchener je v zadregi, ker nima vojaštva, da bi zadušil v Kapu ustanek, ob enem pa držal zasedene stare postojanke v Oranju in Transvaalu, vozne in brzojavne zveze pa so Buri do kraja vse uničili. Kapski Holandci preskrbljujejo Bure z živežem in jih sprejemajo kakor svoje prijatelje in brate. Kitchener je dal svojim četam tajni ukaz, da nimajo nobenega burskega ujetnika pustiti pri življenju. Tak ukaz pa more dati le krvoločnež. A čuje se, da se tudi temu krvoloču že slaba godi, kajti Buri so naredili zanjko, v katero se utegne kmalu ujeti.

Dopisi.

Iz Jarenine. (Naše kmečko bralno društvo) je imelo zadnjo nedeljo nepričakovano mnogoštevilno obiskani letni občni zbor, kateri je bil v vsakem oziru zelo zanimiv. Posebno veselo je bilo to, da je došlo toliko število naših vrlih mladeničev in zavednih mladenk na ta zbor. Iz tajnikovega poročila posnamemo, da je štel društvo v pretečenem XI. društvenem letu 90 udov, zmed teh 1 častnega in 6 zunanjih. Priredilo je tekom leta dve znameniti slavnosti slavnost desetletnega svojega obstanka dne 13. maja in Slomšekovo slavnost dne 8. julija. Na Slomšekovi slavnosti na Ponikvi 5. avg.

je bilo zastopano po posebni deputaciji, istotako na II. slov. katol. shodu v Ljubljani. Izgubilo je leta 1800 po smrti dva posebno navdušena uda, ki sta oba bila zavzeta za prelepe društvene namene: vzorno deklico Marijo Murkovo in vzgledno slovensko ženo Ivano Gutmanovo, katerima je naš list že postavil v svojih predalih dostojen spomenik. Navdušeni Slovenci ohrani društvo za vedno v najboljem spominu.

Blagajnik je poročal, da je društvo imelo leta 1900 dohodkov: 195 K 46 h. Ko je omenil zunanjih udov, ki so društvu s 48 K priskočili na pomoč, jim je ves zbor izrekel v navdušenih klicih iskreno zahvalo. So pa sledeči: častni član prost Fiek v Ptuj (20 K), župnik Zupanič (10 K), Ana Zupanič (3 K) oba v Gotovljah, zdravnik dr. Schmirmaul v Rajhenburgu (5 K), prof. Vreže (4 K), B. Polančič (4 K) in L. Zupanec (2 K) v Mariboru. Tudi nekateri domači udje so darovali večje svote v društvene namene. Hvala in slava vsem! Stroški so znašali 194 K 58 h. Izdalo se je za časnike 57 K 48 h., za knjige 21 K, za vezanje 103 knjig 37 K 73 h., ostalo za druge društvu potrebne reči.

Knjižničar je izposodil 1150 knjig in sicer zabavnih za mladino, ki je izstopila iz šole: 272, zabavnih za odrasle 404, pobožnih 243, krajepisnih in zgodovinskih 54, gospodarskih 60 in splošno podučnih 117. Časnikov se je prebralo 502 številki, v resnici pa štirikrat več, pa se ni vse zapisovalo. Knjižnica se je pomnožila za 180 knjig in šteje sedaj 932 knjig. Nekaj knjig se je nakupilo, ostale so bile darovane; med drugimi je društvu ob njegovi desetletnici daroval nadučitelj pri Sv. Križu nad Mariborom, Svit. Hauptmann 10 iztisov izvrstne Beletove knjige: Viničarjav kašipot. Naša knjižnica je jako lepo urejena in gotovo na daleč okrog najzanimivejša pa tudi največja knjižnica. Časnikov je imelo društvo naročenih 12: »Slov. Gospodar« (3 izt.), »Domovino«, »Domoljub« (4 izt.), »Mir«, »Slov. List«, »Vrtec«, »Dom in Svet«, »Venec« (1 izt.), »Cvetje« (2 izt.), »Slov. Čebelar«, »Kmetovalec« in »Narodni Gospodar« (5 izt.). Udje so posojali društvu: »Slovenca«, »Südst. Post« in »Sonntagsbote«.

Ta poročila, ki so bila soglasno in navdušeno vsprejeta, jasno pričajo, da je naše bralno društvo tudi v pretečenem letu jako lepo in vsestranski delovalo za narodno probujo in za pravo katoliško slovensko omiko jareninskih Slovencev. Gotovo se sme prštevat najdelavnejšim našim društvom ob meji.

Po končanih poročilih izpregovori mladenič Fr. Sekol nekaj iskrenih besed jare-

škodnino, s katero je razžaljena zadruga bila zadovoljna, seveda če je ta sploh odškodnino sprejela. Kakoršna je že človeška narava, če je ne brzda pravo verstvo, je tudi pri naših pradedih navadno ena osveta rodila drugo, in često klanja med zadrugama ni bilo prej konca, dokler ni bila ena stran do malega pomorjena. Temu se je prihajalo v okom s sodnijskimi boji, ki so se namreč po določbi sodnega zbora vršili le med dvema ali nekaterimi, v to svrhu na obeh straneh v enakem številu izbranimi.

Kakor smo videli, je bilo pravo pri starih Slovanih lepo razvito; torej smemo verjeti, da so pri tolikih naredbah, ki so služile v prava verstvo, bile tudi pravne razmere v obče ugodne.

Znanost in umetnost. Skandinavci in Grki že v drugem stoletju po Kr. r. o Slovanih pravijo, da je pri njih najti mnogo znanosti in prosvete; ali to je malone tudi vse, kar se v tem oziru vé o naših pradedih; tukaj vir jedva kaplja.

Dasi delitev v letne čase in mesece ni bila točna, dokler se niso seznanili z rimskim koledarjem, vendar ni dvomiti, da so nebne prikazni opazovali pozorno in torej tudi zvezdato nebo poznali dobro. Saj so zverokrog celo častili.

Kot ljubitelji prirode so rastline razločevali natanko, in vsakemu jih je bilo dobro znanih veliko število; posebno so se pa zanimali za zdravilne; kot zdravitelji so bili stari Slovani na glasu. Naravno je dalje, da so tudi rudnine in živali dobro poznali dol do najrečjih vrst.

Ali so stari Slovani že pisali? So, toda ne smemo misliti, da s tinto in peresom na papir; tudi besed niso razdeljevali v glasove ter zaznamovali črk. Ampak izraževali so vsebino stavkov s podobami, ki so je vrezavali v deske in z barvami popisovali. Beseda »pisan« pri nas Slovincih še danes pomenja toliko kakor »mnogobarven«; n. pr. pisana srajca, pisanka. Tako pisavo nahajamo tudi pri drugih narodih in je torej nimamo smatrati za kaj posebnega. Služila je našim prastarišem bržkone le za to, da so se ustaljali zakoni.

Govoreč o umetnostih, slobodno spominjamo, da so se izdelovali raznih božanstev kipi in podobe; toda v koliki meri so ti izdelki odgovarjali zahtevam umetnosti, o tem nam danes še ni sodbe.

Zato pa sta se tembolje negovala pesništvo in petje. Danes hodita ti dve umetnosti vsaka svojo pot, a naši prastariši si ju ločenih niso mogli misliti. Besedilo pesmi se ni nikdar recitovalo (govorilo),

ampak vedno le pelo. Zato nam še danes beseda »pesem« zaznamuje ravno tako besedilo v vezani besedi, kakor napev sam, ali pa tudi oboje skupaj. Pevalo se je pri starih Slovanih o najraznovrstnejših prilikah: pri daritvah, pri delu, pri gostéh, v boju, skratka silno mnogo, toliko, da so se v tem razločevali od vseh drugih narodov; in še danes velja, da ga ni naroda na svetu, pri kojem bi bilo toliko naravnega in toli čistega, srčnega pesništva kakor pri Slovanih. Pri Serbohrvatih je malone vsak pesnik; njih narodno pesništvo pu je tudi prvo na vsem svetu. Pevali so stari Slovani pobožne pesmi in sicer obredne, proslavljali so v vzvišeni vezani besedi svoje junake, izlivali pa tudi v verze in melodije čustva svojega srca.

K pesništvu imamo še tudi šteti nebroj pravljic, pripovedek, povesti in ugank, katere je živa slovanska domisljija snula brez konca. Mnogo tega se je ohranilo do naših dni.

Naravno je, da je narod, ki je tako rad peval, tudi vrlo gojil godbo. Rabile so poleg ostrujenih godal, podobnih tamburam in plunkam (harfam), razne vrste tromb in piščali. Služila je pa godba menda največ plesu, kajti plesali so stari Slovani strastno radi.